

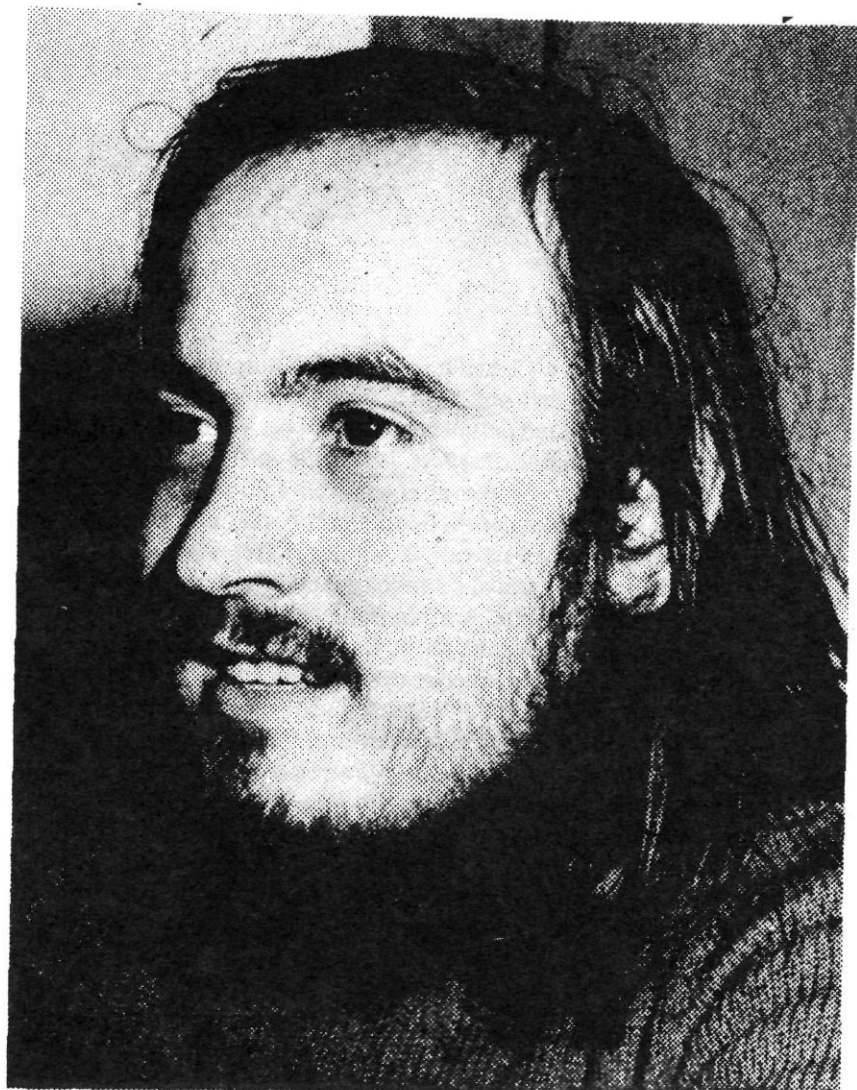
ENTRE LA POESIA I L'EDICIÓ (CONVERSA AMB RAMON PINYOL)

per David Castillo

Ramón Pinyol nascut a Cornellà l'any 1950, fundador i director d'Edicions del Mall i també un dels poetes més representatius de la generació intermèdia de la poesia catalana actual amb llibres con *Remor de rems* (premi Amadeu Oller, 1972), *Aigües d'enlloc*, *Rovell de mala plata*, *Occit enyor* (premi Carles Riba, 1974) i *Alicates* amb col.laboració del pintor Joan Pere Viladecans, volums que l'han convertit en un dels poetes més personals i potents per la seva netedat expressiva i la reiteració retòrica que defineix la seva lírica. Després de l'arribada al número cent de la seva prestigiosa col.lecció de poesia, Edicions del Mall sembla patir una nova recaiguda dins de la greu crisi que arrossega durant anys. El projecte realitzat per Pinyol i els seus companys del Mall és amenaçat novament de mort. Un certificat més de la difícil situació on es mou l'incomprensible mercat editorial català.

—*Quan van iniciar l'aventura de Llibres del Mall, es van aplegar una sèrie de poetes que provenien de l'àmbit universitari. Com va sorgir la idea de crear una editorial feta per joves poetes i que més endavant publicaria a tants nous valors?*

—Resumint, potser el que m'agradaria dir és que les quatre persones que vam començar l'editorial, és a dir, Xavier Bru de Sala, Gemma d'Armengol, M. M. Marçal, un servidor i també els altres poetes que coneixíem, teníem una coincidència bàsica per la fascinació cap el Modernisme i no cap al Noucentisme, una fascinació pels valors vitals i no pels valors estètics, hi havia una transgressió per la realitat que no una servitud de la realitat. En aquell moment tampoc existien plataformes editorials en català, havia hagut tot el fracàs del *boom* del llibre en català i les col.leccions de poesia es trobaven especialment encallades. Llavors, els promotors d'aquesta col.lecció, la majoria dels quals havíem guanyat el «Carles Riba» i d'altres premis i que d'alguna manera podíem tenir sortida, vam pensar en preparar una editorial pels companys que tenien dificultats i amb els quals ens sentíem molt solidaris, plantejant-nos la possibilitat d'una iniciativa per a poetes joves, per traduccions de poetes importants i per obrir una porta a diverses provatures com per exemple la publicació de poesia visual, d'un dia-

Ramón Pinyol, el 1974

ri de putxinel·lis o traduccions inèdites i erudites com *Els cants de noces dels jueus catalans*. Ser una mica la pionera, recollint l'esperit obert que van donar a Barcelona els modernistes.

—*Ens recorden Altaió i Sala-Valldaura dins del llibre Les darreres tendències de la poesia catalana la separació de Desclot i Medina del nucli inicial del Mall. Què va passar exactament?*

—Actualment, són temes de debó ben anecdòtics i responen simplement a una divergència en torn a Agustí Bartra. En principi, a la col·lecció ens proposàvem editar un llibre d'en Bartra, un d'en Brossa i un tercer de Miquel Martí i Pol. Per una sèrie de raons aquesta proposta inicial es va desestimar i Desclot i Medina es van sentir més a la vora o més obligats amb Bartra i per això es va provocar l'escissió. Es va canviar *de facto* el fet de començar amb poetes consagrats que ja havien publicat l'obra completa, i ens vam decidir pels poetes novells. Aquesta va ser la discrepància. I el fet que Desclot hagués donat paraula i també la pressió d'en Brossa enfront de Bartra, etc., etc., tots aquests fets es van interpretar molt malament i van provocar dos projectes diferents. Per dir-ho d'altra manera, des del principi el Mall ha estat font d'altres editorials.

—*Considera que el Mall ha estat gresol dels nous projectes i promocions literàries als PP.CC.?*

—Això s'ha de considerar un dels grans èxits del Mall, comprovar i verificar que a les col·leccions i iniciatives editorials que es fan a l'actualitat, el Mall té una presència enorme. Tots vam començar fent poesia; jo particularment vaig ser el primer en proposar de fer novel·la. Vull dir que els nostres objectius també s'estan realitzant a altres editorials, de la qual cosa estic objectivament content. Hem fet escola, per exemple, amb traduccions i col·leccions produïdes per senyors com Benguerel, Vidal Alcover o Sala Sanahuja.

—*Quin risc ha significat la publicació de tants nous i desconeguts autors?*

—El Mall ha intentat crear una nòmina d'escriptors el més àmplia possible i de tot arreu dels PP.CC. Això ha estat un gran risc però també una garantia de futur per a la literatura catalana en general. Una editorial com la nostra ha mantingut unes mancances importants però els resultats són a la vista. Un exemple el podem trobar dins dels cent llibres de la col·lecció de poesia, dels quals amb vint volums bons ja em dono per pagat. Dins dels cent títols, crec que, de llibres dolents o no llegibles, no n'hi ha cap, tot considerant que representen a més d'una cinquantena d'autors. Una cultura de futur s'ha de permetre aquests riscos, malgrat que, curiosament, a l'actualitat, amb uns *standards* més normalitzats i més capitalistes, aquesta aposta es fa amb menys risc i més dificultats. Potser si haguéssim tingut revistes especialitzades ens podríem haver estalviat alguns títols pujant el rigor editorial, però considero que mai no hem estat elitistes.

—*Aquest risc només el poden afrontar persones com vostè, que, tal*

com diuen alguns dels seus coneguts, pensa en estrofes?

—Només una persona que, com tu dius, pensa en estrofes pot fer el que ha fet. L'experiència que tinc ara de gestió em fa fer-me creus i em costa de creure el fruit d'haver creat un fons editorial de quatre-cents volums. Des del punt de vista econòmic és bastant insòlit que s'hagi pogut fer; és fruit de la inconsciència típica dels poetes.

—*Amb el pintor Joan Pere Viladecans ha mantingut una relació editorial i cultural molt estreta i estable, inclús van publicar el volum Alicates amb poemes seus i pintures d'ell. Què ha representat aquesta col.laboració?*

—El primer volum del Mall, *Rovell de mala plata*, ja surt amb un dibuix de Viladecans. El nostre treball comú parteix d'una afinitat geomètrica. Algú ha comparat la meua poesia amb la geometria de l'ànima i a l'obra de Viladecans la geometria també ha tingut un paper rellevant. Aquest concepte de la geometria és un factor extern, símbol d'una afinitat interna, en la qual sense renunciar al mestratge de les grans obres literàries del nostre passat artístic, ens ha donat unes coincidències per a buscar les novetats implícites al cor mateix de la paraula, al cor mateix de la creativitat. En el llenguatge, en l'eina, en l'instrument, originar la màxima explosió. A la seva obra la pintura i els colors, a la meua les paraules. Des del punt de vista de la relació cultural-editorial estable es va iniciar a partir del número trenta de la col.lecció, és a dir, a la segona època, amb col.laboracions senzillament extraordinàries. Després d'ell també ha hagut l'aportació d'altres pintors com Tàpies, Guinovart, Barceló, Chanchó, Ràfols Casamada, F. Amat, Maria Girona o Antonio Saura.

—*Podríem parlar d'una línia de pintors del Mall.*

—Sí, s'ha fet i es continuarà fent perquè és una fórmula insòlita dins del mercat, és a dir, dins dels paràmetres comercials fer una col.lecció que ve a ser una litografia i que això tingui la difusió d'un mercat editorial és absolutament insòlit.

—*Hi ha una interconnexió poesia-pintura...*

—Els vasos comunicants entre totes les arts són un reflex de tots nosaltres, de la nostra educació i tota la projecció dels somnis. Aquesta abstracció reflecteix la investigació al voltant d'aquests fenòmens. Tornant a Viladecans, que va pintar trenta títols seguits de la col.lecció de poesia i vint després s'ha de dir que són originals fets després d'una lectura personal dels llibres. Això s'explica perquè Viladecans va col.laborar amb Martí i Pol i amb mi al comitè de lectura del Mall, fet donat per la relació que vam buscar poeta-pintor i el testimoniatge d'això són aquests llibres en els que Viladecans va fer de conseller i també d'encoratjador, una vessant desconeguda del pintor.

—*Raimon va dir que vostè tenia una gran capacitat d'entusiasme i que semblava un solitari molt sociable...*

—Aquesta és la paradoxa de tot escriptor, aquesta mena de contacte amb la realitat i amb la gent més significativa del seu temps. Això t'obliga

d'estar al cas i estar a l'aguait, a detectar, més encara si un vol ser editor —per la qual cosa tinc una vocació tant o més gran que per la poesia— i que de vegades et posa cara a la paret, t'obliga a estar molt sol i a no poder compartir moltes inquietuds. Tot fa que tinguis pocs agafadors, tot i tenint molta informació, moltes possibilitats d'extrovertir-te, que també és una esfera de la pròpia creació.

—*Entre 1972 i 1978 va publicar cinc llibres de poemes, des de llavors ha mantingut un silenci de quasi deu anys. Ha impedit la seva tasca d'editor la seva creació poètica?*

—Vaig escriure quatre llibres entre el 72 i el 74 i dos anys després vam fer *Alicantes*. Mai no he deixat d'escriure: aquest silenci té dues explicacions. Tinc la sensació que la poesia és molt difícil de pair i de difondre. També l'activisme editorial m'ha impedit confondre els termes, jo no puc estar fent l'esforç per editar una línia i després anar amb el meu llibre sota el braç dient: mireu, feu-me cas que jo també sóc poeta; això em sembla poc elegant. De tota manera tinc un conjunt de poemes escampats per revistes i publicacions que són un llibre, i potser dos o tres llibres al calaix.

—*Durant la Dictadura i sempre ha mantingut una actitud militant davant la problemàtica social, nacional i cultural. Com veu els moviments institucionals cap a la cultura en l'actualitat?*

—Bé, crec que el panorama cultural català es troba en un moment d'auge, sobretot si tenim la serenitat de mirar-lo segons paràmetres socialment computables. Mai no havíem tingut una situació on es fes un esforç intel·lectual tan gran com el que s'està fent ara al terreny de la cultura. És evident que el nombre no dona mai d'una manera mecànica la qualitat, però el que tampoc no podem fer, portats per l'absència d'aquells aglutinants entusiàstics que ens permetien eixamplar el pit i veure'ns el melic del món, és donar-nos a una incapacitat per a valorar allò que realment tenim, aquesta incapacitat col·lectiva, fruit d'una sèrie de defectes nacionals profunds. Les institucions han fet coses molt ben fetes i crec que es important dir-ho; hi ha coses de les que podem dir «chapeau», com per exemple tota la política de biblioteques, sempre amb un criteri molt discutible però tan avançat com als països més desenvolupats del món. Han dotat a les biblioteques els llibres que es van editant regularment a la nostra llengua. És un tracte de favor al llibre català però també una mesura prèvia per fer-lo funcionar. Hi ha un cert rebentisme i una cerimònia del desencís que es practica regularment, el ritual de la insatisfacció personal que molta gent practica sovint. Es pot fer una crítica perquè totes les coses són millorables, però la nostra infraestructura cultural ha millorat moltíssim durant els deu anys de democràcia.

—*Però la seva postura sempre ha estat crítica contra la preponderància de Barcelona i contra algunes instàncies del poder cultural...*

—Més que crític contra la ciutat de Barcelona, jo he denunciat sota el meu punt de vista en activa i en passiva. Vinc d'una generació que va

tenir unes referències bàsiques que eren la lluita i la resistència contra el franquisme. Les coordinades a la contestació oficial durant els anys setanta eren filles de les contestacions a la Barcelona-municipi. Aquesta contestació a l'oficialitat ha convertit a les forces més progressistes del país en ocupants de totes les tribunes i poltrones de l'actualitat, cosa que jo aplaudisc. En canvi, veig que la incorporació de la gent jove és més difícil perquè s'han creat monopolis dins de les prescripcions universitàries, editorials i acadèmiques. Aquests trets són el retrat dels llocs més importants d'influència de la cultura catalana i es mantenen per sempre monopolitzats per senyors ben coneguts.

—*Es mostra conscient de la dificultat dels nous escriptors catalans majoritàriament nascuts als anys seixanta i que haurien de començar a publicar ara...*

—T'explicava abans que les dificultats d'edició han augmentat pels joves poetes com la possibilitat de grabar pels nous cantants. Una edició normalitzada és cada dia més difícil, no tant per la possibilitat de donar-se a conèixer per mitjà dels premis sinó per les garanties que ha de mantenir una edició normalitzada amb un determinat nombre de crítiques i no amb uns mitjans de difusió que cada dia resulten més estrets. L'explicació la podríem buscar pel fet d'una oferta cultural més nombrosa i amb la presència d'altres gèneres més atractius pel gran públic, però també per la manca de relliu de noves iniciatives. No hi ha en aquest moment un grup de poetes que es pugui semblar a la gent que vam formar el Mall, Tarotdequinze, Ausiàs March, *Reduccions* o els valencians. Ningú dona imatge de grup i la dispersió i l'individualisme són els protagonistes, tot i tenint en compte que la imatge de grup té inconvenients però dona gran presència dins del mercat; per pròpia experiència puc valorar la força que atorguen els aglutinants per a la gent jove.

—*Potser sigui la col.lecció de poesia la bandera més reconeguda de l'editorial El Mall. Com podria explicar-se aquest fet tot tenint en compte el qualificatiu de deficitària que sempre porten les publicacions poètiques?*

—La nostra col.lecció no es pot considerar deficitària. El Mall té catorze anys i hem publicat una mitja de vuit-deu volums de poesia a l'any. Fins l'any 84 no buscàvem una rendibilitat econòmica, vull dir que el que no es rendible és el fet que una col.lecció de poesia hagi de mantenir una editorial i això ho hem pagat molt car. Professionalitzar-se amb una col.lecció de poesia o amb llibres d'alt interès cultural és una utopia i també un gran error. Hi ha un poeta que ha portat el mecenatge de la col.lecció, Miquel Martí Pol. Només amb el seu llibre *Estimada Marta* portem venuts 35.000 exemplars. La nostra col.lecció és la més rendible del mercat, vendre set-cents o vuit-cents exemplars és un èxit sense precedents.

—*Durant anys han publicat llibres de poetes del País Valencià, com Piera, Granell, Navarro, Alpera, Jàfer o Fina Cardona. Quines han estat*

les relacions amb ells i quines creu que haurien de ser les constants culturals entre València i Catalunya?

—La història va començar arran de la presentació de V. A. Estellés a Barcelona. En aquell acte, el senyor Pere Quart va dir que els poetes joves erem bocamolls i insolidaris. A la sortida, vam conèixer a J. L. Bonet, a S. Jáfer i a J. Navarro. La nostra generació sempre ha estat lligada a l'àmbit del PP.CC. i ho hem assumit des del primer dia perquè les coincidències entre nosaltres eren moltes: les lectures, el destí cap una mena de realisme màgic, cap el surrealisme foixià o cap una visió de la realitat tipus Brossa. Havia una reivindicació del llenguatge, de l'idioma i unes afinitats de sortida que han derivat cap a la investigació personal. El Mall no ha imposat cap estètica, ha estat eclèctic, poc homogeni durant els cent números.

—Com professional, quines creus que haurien de ser les mesures dels diferents organismes de Catalunya, València, Balears, Aragó i Catalunya Nord per a defensar una cultura comú?

—Hi ha parcel·les sòlides del mercat com el llibre recomanat a les escoles, als instituts i a les universitats. S'han generat unes expectatives dins del mercat del llibre en català i hem entrat dins d'un procés gradual i econòmicament important de consum cultural. Tenim teatres, televisió que juguen un paper d'ensenyament però ens manquen iniciatives pel cinema i sobretot per les revistes especialitzades. A l'actualitat diferents col·lectius estan oferint propostes per a renovar-se i normalitzar-se i aquest esforç resulta immillorable, diríem modern. S'haurien de coordinar totes les tasques d'infraestructura cultural per tal de donar dimensió a tot el que tenim. Sembla estrany que tot això no es faci amb assiduitat.

—Hauríem de ser les noves promocions un revulsiu d'una cultura ferida?

—Jo diria malferida, a punt de morir-se o en vies d'extinció. Nosaltres el que vam reivindicar era un passat que desconeixiem, reafirmant la vitalitat de la pròpia llengua i la seva literatura i intentat de fer una cultura homologable a la que s'està fent a la resta del món, una mica amb la vocació ecumènica de viure al món actual.

—No opina que almenys dins del terreny cultural s'haurien de construir ponts entre les nacionalitats o les autonomies de l'àmbit català?

—Una cultura que només té vuit o deu milions de persones, és a dir, un número limitat de consumidors, si no unifica i raionalitza la seva oferta-demanda està abocada a la dissolució. Amb el nom de cap mena de particularisme o partidisme et pots carregar aquesta unitat global perquè es anar cap al suïcidi. Són paraules de senyors com Villalonga, Fuster, Pla, Foix i que jo reitero.